

CULTURAL

HERITAGE

COUNTS

FOR

EUROPE

REZUMAT EXECUTIV ȘI RECOMANDĂRI STRATEGICE

PATRIMONIUL CULTURAL CONTEAZĂ PENTRU EUROPA

CONSORTIUL CHCFE

Acest proiect este co-finanțat prin Programul Cultura al Uniunii Europene

Suținerea acordată din partea Comisiei Europene pentru producerea acestei publicații nu constituie o acceptare a conținutului, ce reflectă numai punctul de vedere al autorilor, iar Comisia nu poate fi considerată răspunzătoare pentru nici o utilizare care se poate da informațiilor conținute de aceasta.

Traducerea și publicarea în limba română sunt realizate de Institutul Național al Patrimoniului – INP, în cadrul Programului editorial al patrimoniului cultural, 2017.

● EUROPA NOSTRA (Vocea patrimoniului cultural în Europa):

COMITET DIRECTOR: John Sell, Vice-președinte executiv; Piet Jaspaert, membru al Comitetului executiv și Sneška Quaedvlieg-Mihailović, Secretar general
COORDONARE PROIECT: Louise van Rijckevorsel și Danaé Anastopoulos-Chaimowicz, Biroul din Bruxelles

● ENCATC (Rețeaua europeană de management cultural și educație pentru politici publice):

COMITET DIRECTOR: Prof. Dr. Claire Giraud-Labalte, Director al ariei tematice patrimoniu cultural și Ambasador ENCATC
COORDONARE PROIECT: GiannaLia Cogliandro Beyens, Secretar general
COMUNICARE: Elizabeth Darley, Director comunicare

● HERITAGE EUROPE (The European Association of Historic Towns and Regions):

COMITET DIRECTOR: Brian Smith, Secretar general

● INTERNATIONAL CULTURAL CENTRE din Cracovia (ICC):

COMITET DIRECTOR: Prof. Dr. Jacek Purchla, Director
CERCETĂTORI PROIECT: Joanna Sanetra-Szeliga și Dr. Katarzyna Jagodzińska, Research Institute for European Heritage

● RAYMOND LEMAIRE INTERNATIONAL CENTRE FOR CONSERVATION la KU Leuven (RLICC):

COMITET DIRECTOR: Prof. Dr. Koenraad Van Balen, Director
CERCETĂTORI PROIECT: Aziliz Vandesande, Clara Thys și Dr. Sigrid Van der Auwera

● THE HERITAGE ALLIANCE, Anglia (Marea Britanie):

COMITET DIRECTOR: Kate Pugh, Director executiv

RAPORTUL CHCFE

ECHIPA DE CERCETARE

ICC, CRACOVIA: Dr. Katarzyna Jagodzińska, Prof. Dr. Jacek Purchla și Joanna Sanetra-Szeliga cu Przemysław Niedźwiecki și Dr. Karolina Tylus
RLICC, KU LEUVEN: Clara Thys, Aziliz Vandesande, Prof. Dr. Koenraad Van Balen și Dr. Sigrid Van der Auwera cu Prof. Dr. Luc Verpoest

ECHIPA EDITORIALĂ

Prof. Dr. Claire Giraud-Labalte, din partea ENCATC
Kate Pugh, din partea The Heritage Alliance
Sneška Quaedvlieg-Mihailović, din partea Europa Nostra
Joanna Sanetra-Szeliga, din partea ICC, Krakow
Brian Smith, din partea Heritage Europe
Aziliz Vandesande, Clara Thys din partea RLICC, Leuven

COORDONAREA PUBLICAȚIEI:

Joanna Sanetra-Szeliga, din partea Consorțiului CHCFE

DESIGN GRAFIC Radoszek Arts

COORDONARE ȘI CORECTURĂ Ștefan Bălici

TECHNICAL EDITOR Aleksandra Szczepan

TRADUCERE Radu Tulai

TIPAR Pro Editură și Tipografie, București

Versiunea digitală este disponibilă la adresa web www.encatc.org/culturalheritagecountsforeurope

Publicată în numele Consorțiului CHCFE de International Cultural Centre, Cracovia
Iunie 2015

© Copyright Consorțiul CHCFE

Raportul complet | ISBN 978-83-63463-27-4

Traducerea | ISBN (on-line): 978-973-0-25480-8
românească | ISBN (print): 978-973-0-25481-5

ESTIMAREA INESTIMABILULUI SAU DESPRE IMPACTUL PATRIMONIULUI CULTURAL ASUPRA ECONOMIEI, A SOCIETĂȚII, A CULTURII ȘI A MEDIULUI

Știați, de exemplu, că sectorul de activitate dedicat moștenirii culturale poate crea, pentru fiecare loc de muncă direct, alte 26,7 locuri de muncă indirecte – în timp ce în cazul industriei producătoare de mașini raportul este de numai 1 la 6,3? Dacă nu, atunci lectura următoarelor pagini este mai mult decât binevenită. Rod al eforturilor depuse timp de doi ani de nu mai puțin de șase actori prezenți pe scena internațională a domeniului, rezultatul analizei respective este surprinzător chiar și pentru cunoscători.

Pe scurt, este vorba despre faptul că, în fine, atât la nivel politic, cât și la nivel administrativ, patrimoniul cultural nu mai este înțeles ca o relictă ce reprezintă doar o povară pentru buget(e), ci ca o adevărată resursă, a cărei exploatare inteligentă aduce beneficii din numeroase puncte de vedere. Pe de altă parte, această nouă perspectivă obligă și la o nouă abordare și, ca urmare, ca orice resursă reală și cea constituită din moștenirea culturală, imobilă, mobilă și imaterială, trebuie evaluată. Cum însă, după cum se știe, patrimoniul cultural este (în sine) inestimabil, valoarea sa poate fi măsurată prin estimarea impactului pe care îl are asupra economiei, a societății, a culturii și a mediului, natural și construit. Din acest punct de vedere, proiectul prezentat în rezumatul ce urmează a tras câteva concluzii relevante. Astfel, dat fiind faptul că toate cele peste 750 de studii și studii de caz analizate consideră *a priori* că moștenirea culturală exercită influențe favorabile asupra vieții contemporane, inevitabil, aceste înrâuriri pozitive sunt o realitate. În schimb, până de curând, această realitate nu a fost nici analizată în profunzime și nici cântărită în mod frecvent – acesta fiind, probabil, unul din motivele pentru care aportul patrimoniului cultural (deși acceptat ca existând) nu este conștientizat suficient de bine. Și, nefiind suficient de bine conștientizată, contribuția – economică, socială, culturală și ecologică – a moștenirii culturale nu poate fi dirijată în mod corespunzător. Astfel, investițiile nu pot fi nici orientate corect, pot produce efecte adverse (după cum se constată în prezent la Barcelona și la Veneția) sau nu pot fi nici măcar fructificate. Or, s-a demonstrat, de exemplu, că un singur monument istoric poate avea, numai din impozite pe venit, chiar și un randament anual de peste 600% – ceea ce, desigur, îl transformă într-un argument politic și administrativ mai mult decât convingător.

A sosit deci cu certitudine momentul să recunoaștem și aceste alte genuri de merite ce revin patrimoniului cultural și putem face acest lucru dacă folosim toate instrumentele de evaluare cantitativă și calitativă pe care le avem deja la îndemână, dacă dezvoltăm altele noi, apte de a identifica modul în care influențele asupra diverselor laturi ale vieții se potențează reciproc, și dacă monitorizăm cu grijă evoluția acestora.

În toate aceste sensuri, proiectul intitulat „Cultural Heritage Counts for Europe” constituie un sprijin mai mult decât util pentru autoritățile centrale și locale – motiv pentru care, pe bună dreptate, Institutul Național al Patrimoniului l-a ales pentru a deschide seria de publicații dedicată unor documente și studii relevante pentru viziunea actuală asupra moștenirii culturale. Căci, după cum putem deja constata, nu este doar necesar, ci și benefic să adoptăm această (relativ) nouă perspectivă.

PROF. DR. HABIL. HANNA DERER

Președinte al Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice

PATRIMONIUL CA RESURSA

Într-o perioadă de accentuată erodare a sistemului de protecție și gestiune a patrimoniului cultural din România – afectat de blocaje legislative, normative și administrative și marcat de o perpetuă lipsă de resurse – punerea în circulație, în traducere, a rezumatului executiv al importantului raport care încheie proiectul de cercetare *Cultural Heritage Counts for Europe – Patrimoniul cultural contează pentru Europa* este menită să ofere tuturor celor activi în acest domeniu o sursă de inspirație și un repertoriu de argumente – concrete și percutante – care vor putea fi invocate în pledoaria pentru patrimoniul nostru cultural. Este vorba despre argumente privind valoarea patrimoniului dincolo de registrul cultural, acea valoare care se exercită în plan economic și social, care este recunoscută deja de un timp, dar care până acum nu putea fi susținută cu dovezi clare, culese prin metode verificate și validate științific.

Pentru autorități, raportul al cărui rezumat executiv este prezentat aici va oferi necesarele dovezi privind impactul amplu și de durată pe care patrimoniul cultural îl exercită asupra comunităților la scară locală, regională, națională și europeană, nu doar în termeni culturali, ci și economici și sociali. Acest rezultat va constitui în mod necesar un impuls pentru spre a căuta mijloacele prin care își pot pune în aplicare misiunea de protejare efectivă și eficientă a patrimoniului, pe teren, dar și la nivelul politicilor publice. Pe acest palier este important să reținem o constatare a analizei bibliografice extinse întreprinse prin proiectul *Cultural Heritage Counts for Europe – Patrimoniul cultural contează pentru Europa*: dezechilibrul în distribuția geografică a studiilor dedicate măsurării impactului patrimoniului cultural, cu o mult mai slabă acoperire a spațiului est-european. Se conturează astfel încă o misiune importantă pentru autorități: să inițieze sau să stimuleze și să susțină acțiuni de colectare a datelor și de măsurare a impactului patrimoniului nostru cultural, pentru a rafina și eficientiza această nouă cunoaștere a domeniului.

Pentru sistemul public de protecție și administrare a patrimoniului cultural raportul va oferi argumente pentru crearea de proiecte, pentru integrarea în programele și proiectele pe care le desfășoară (ex. Programul Național de Restaurare a Monumentelor Istorice) a indicatorilor economici și sociali – atât în procesul de selecție (pentru a crește impactul de durată al intervențiilor), cât și în cel de raportare (pentru a spori permanent cunoașterea și a monitoriza factorii economici și sociali).

Pentru profesioniștii patrimoniului cultural, raportul va putea oferi inspirație și puncte de reper pentru ca în realizarea de proiecte și planificarea de activități în domeniul protejării și punerii în valoare a patrimoniului să urmărească și să integreze impactul economic și social. Este de anticipat și un solid rol de susținere în activitatea de educare, conștientizare și advocacy în slujba patrimoniului cultural.

Interesul stârnit de acest raport nu va trebui, evident, să se limiteze la categoriile creionate mai sus, la autorități, instituții și profesioniști.

Raportul *Cultural Heritage Counts for Europe – Patrimoniul cultural contează pentru Europa*, lansat în Europa în primăvara anului 2015, intră acum în circuitul public din România, prin publicarea în traducere a rezumatului său executiv. Inaugurăm astfel seria de traduceri din texte cheie ale literaturii actuale dedicate patrimoniului cultural, parte a programului editorial al patrimoniului cultural, inițiat de Institutul Național al Patrimoniului în anul 2017.

CONF. DR. ARH. ȘTEFAN BĂLICI

Director general al Institutului Național al Patrimoniului

CUVÂNT ÎNAINTE

*Nu tot
ceea ce contează
este cuantificabil,
iar nu tot ceea
ce este cuantificabil
contează.*

CITAT ATRIBUIT LUI
ALBERT EINSTEIN

Sunt mândru să vă prezint Raportul „Patrimoniul Cultural Contează pentru Europa”, care demonstrează excepționala putere a patrimoniului nostru cultural de a ne ameliora calitatea vieții. În toate colțurile Europei, neprețuitele clădiri și situri ale patrimoniului cultural, cartierele istorice și peisajele culturale au capacitatea de a ne inspira și a ne îmbogăți pe toți, contribuind la dezvoltarea și întreținerea sentimentului de apartenență la o comunitate extinsă.

Patrimoniul cultural este un capital inestimabil din punct de vedere cultural, social, ecologic și economic. Acest fapt este valabil în Europa, precum este și în restul lumii. Știm acest lucru în adâncurile sufletelor și minților noastre, dar măsurile politice și investițiile necesare pentru susținerea patrimoniului nostru nu trebuie să se bazeze doar pe sentimente profunde și convingeri de nezdruncinat. Avem de asemenea nevoie de date pentru a dovedi și ilustra aceste convingeri. Articulația valorii patrimoniului nostru prin generarea de dovezi cantitative și calitative despre beneficiile și impactul său va da cu adevărat mai multă putere vocii patrimoniului cultural din Europa.

Cartografierea și analiza minuțioasă a dovezilor din toată Europa, prezentate în acest Raport, aprofundează și extind înțelegerea, cunoașterea și conștientizarea întregului potențial al patrimoniului nostru cultural, ca resursă cheie în contextul dezvoltării durabile. Este esențial să includem acest rezultat în procesele decizionale locale, regionale, naționale și europene și să oferim astfel o bază solidă pentru politici eficiente în domeniul patrimoniului cultural. Astfel de dovezi, de asemenea, vor furniza date inteligibile pentru toate tipurile de investitori – guverne, întreprinzători comerciali, proprietari privați, filantropi, organizații ale societății civile – care au nevoie să compare opțiunile și să facă alegeri.

Cei șase parteneri ai Consorțiului CHCFE au adus un serviciu valoros Europei în demonstrarea impactului economic, social, cultural și ambiental al patrimoniului nostru cultural. Doresc să elogiez eforturile colective, experiența conjugată politică și academică, precum și devotamentul celor șase parteneri ai Consorțiului CHCFE. Rezultatul acestui proiect dovedește valoarea adăugată a cooperării europene dintre parteneri cu experiențe academice și de viață variate, din Nordul, Sudul, Vestul, Estul și Centrul Europei.

Închei cu mulțumiri speciale adresate Comisiei Europene, pentru încrederea și susținerea acordate proiectului „Cultural Heritage Counts for Europe”. Salutăm recenta recunoaștere, fără precedent, din partea Uniunii Europene a patrimoniului cultural ca resursă strategică pentru o Europă durabilă. Suntem convingși că acest Raport va furniza Instituțiilor și Statelor Membre o argumentare și mai convingătoare pentru dezvoltarea și implementarea unei abordări holistice pentru evaluarea impactului patrimoniului, dar și pentru o abordare integrată în ceea ce privește articularea politicilor în domeniului patrimoniului cultural.

Din partea Consorțiului CHCFE,
PLÁCIDO DOMINGO,
Președinte al Europa Nostra

8	REZUMAT EXECUTIV & RECOMANDĂRI STRATEGICE
	Întocmite de Comitetul Director al CHCfE cu susținere din partea Echipei de Cercetare a CHCfE

9	CAZUL
---	--------------

Proiectul

Contextul conceptual și politic

Consortiul

13	DOVEZILE
----	-----------------

Domeniul de aplicare și scara studiului

Interesul sporit pentru cercetarea impactului patrimoniului cultural

Aria geografică a cercetării impactului patrimoniului cultural

Către o abordare holistică a cercetării
impactului patrimoniului cultural

19	CELE 10 REZULTATE ESENȚIALE
----	------------------------------------

30	CELE 5 RECOMANDĂRI STRATEGICE
----	--------------------------------------

Susținerea politicilor bazate pe dovezi

Măsurarea Impactului

Monitorizarea tendințelor

Partajarea și diseminarea datelor

Maximizarea impactului

NOTE

RAPORT

Întocmit de către Echipa de Cercetare CHCFE cu susținere din partea Comitetului Director CHCFE

(N.B. Acest text este disponibil în versiunea tipărită sau în cea electronică a Raportului complet. Pentru versiunea digitală vizitați: www.encatc.org/culturalheritagecountsforeurope)

1 INTRODUCERE

- 1.1 Contextul proiectului
- 1.2 Ce înțelegem prin „Patrimoniu Cultural”?
- 1.3 Scopurile proiectului
- 1.4 Structura proiectului
- 1.5 Inițiative anterioare
- 1.6 Privire de ansamblu asupra metodologiei

2 NIVELUL MACRO. IMPACTUL PATRIMONIULUI CULTURAL: TEORIE ȘI ANALIZA DE DISCURS

- 2.1 Introducere
- 2.2 Patrimoniu cultural — definiție și schimbări de politici / discurs
- 2.3 Valoare contra impact
- 2.4 Efecte adverse
- 2.5 Către o tipologie a impactului
- 2.6 Metodologii pentru identificarea impactului

3 NIVELUL MEZO. PATRIMONIUL CULTURAL ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ: IMPACTUL ECONOMIC, SOCIAL, CULTURAL ȘI DE MEDIU

- 3.1 Introducere
- 3.2 Evoluția către o abordare mai holistică

- 3.3 De la „abordarea celor patru piloni” la „abordarea holistică a celor patru domenii”

- 3.4 Metodologii utilizate în cercetarea europeană a impactului patrimoniului cultural

- 3.5 Dimensiunile studiilor

- 3.6 Grupurile de respondenți

- 3.7 Europa Centrală și de Vest — distincții în abordarea potențialului patrimoniului cultural

- 3.8 Privire de ansamblu a subdomeniilor de impact, bazată pe studiile colectate

- 3.9 Patrimoniul Cultural ce contribuie la strategia Europa 2020

4. CONCLUZII

- 4.1 Nivelul Macro — Impactul patrimoniului cultural: teorie și analiza de discurs

- 4.2 Nivelul Mezo — Patrimoniul cultural în UE: impactul economic, social, cultural și de mediu

- 4.3 Nivelul Micro — Studii de caz în privința evaluării impactului patrimoniului cultural și analiza laureaților Premiului UE pentru Patrimoniul Cultural / Premiului Europa Nostra

- 4.4 Rezultatele cercetării

- 4.5 Calea de urmat

* ANEXĂ. NIVELUL MICRO — PRACTICA EVALUĂRII IMPACTULUI: STUDII DE CAZ

- *1 Impactul patrimoniului imobil în orașul Mechelen, Belgia

- *2 Impactul muzeelor din clădiri istorice în Polonia: Cazul Galeriei de Artă Poloneză din Secolul al XIX-lea din Cracovia și ms2 (Muzeul Sztuki) din Łódź

- *3 Laureați ai Premiului UE pentru Patrimoniul Cultural / Premiile Europa Nostra — analiza evaluării impactului

BIBLIOGRAFIE

REZUMAT EXECUTIV ȘI RECOMANDĂRI STRATEGICE

CAZUL

PROIECTUL

Proiectul Cultural Heritage Counts for Europe (CHCfE), finanțat de UE, a fost lansat în 2013 cu un țel ambițios: să colecteze și să analizeze cercetările și studiile de caz existente și accesibile, bazate pe dovezi privind impactul economic, social, cultural și de mediu al patrimoniului cultural, în vederea evaluării patrimoniului cultural, care a fost recunoscut în 2014 de către Consiliul de Miniștri al UE ca fiind „o resursă strategică pentru o Europă durabilă”.¹ Proiectul urmărea, de asemenea, să furnizeze dovezi concludente – atât calitative, cât și cantitative – care să demonstreze faptul că patrimoniul cultural are o contribuție esențială la *Europa 2020. O strategie europeană pentru dezvoltare inteligentă, sustenabilă și inclusivă*², la momentul evaluării sale intermediare.

Proiectul CHCfE furnizează un răspuns la documentul de poziție *Către o strategie UE pentru patrimoniul cultural – Cazul cercetării*³ prezentat Comisiei Europene în 2012 de către European Heritage Alliance 3.3, o platformă informală care cuprinde 32 rețele și organizații europene / internaționale, active în domeniul extins al patrimoniului cultural.⁴ Acest document a identificat, printre altele, o nevoie presantă de cercetare bazată pe dovezi privind patrimoniul cultural, pentru a susține dezvoltări de politici strategice atât la nivel european cât și la nivel național, și a ne asigura că instituțiile UE și statele membre realizează pe deplin potențialul patrimoniului cultural ca un motor al dezvoltării durabile.

Raportul proiectului CHCfE – conținând rezultate cheie și recomandări strategice – este prezentat instituțiilor UE și statelor membre într-un moment în care noua Comisie Europeană pornește în implementarea abordării integrate a UE față de patrimoniul cultural (Comisia Europeană, 2014) și în același timp, ca o contribuție la cele zece priorități nou definite ale Comisiei Europene.

Prima prezentare publică a raportului are loc în data de 12 iunie 2015 la Oslo (Norvegia) la conferința organizată ca parte a Congresului anual Europa Nostra, în prezența dlui Tibor Navracsics, Comisarul European pentru Educație, Cultură, Multilingvism și Tineret și a dlui Vidar Helgesen, Ministrul Norvegian pentru Relația cu SEE și UE.

CONTEXTUL CONCEPTUAL ȘI AL POLITICILOR PUBLICE

În ultimele câteva decenii am fost martori ai unor mari schimbări conceptuale și la nivelul politicilor, atât la nivel european, cât și la nivel internațional, unde au fost recunoscute numeroasele și valoroasele beneficii pe care patrimoniul cultural le aduce societății întregi.

O transformare fundamentală a orientărilor conceptuale în raport cu patrimoniul cultural a început cu un prim punct de cotitură, identificat în anii 1970, o trecere de la o abordare a patrimoniului centrată pe conservare, la una centrată pe valoare. Mai recent, s-a produs o recunoaștere sporită, nu numai în toată Europa, dar și în restul lumii, a naturii incluzive a mediului istoric, unde atributele sale materiale și imateriale nu mai sunt percepute ca fiind separate. La fel de important este faptul că, în cursul anilor 1990, principiile „sustenabilității” au început să fie introduse tot mai mult și mai evident în politicile patrimoniului cultural, conjugate tot mai frecvent cu obiectivul „dezvoltării”.

În mod deosebit, cadrul conceptual și inspirația pentru implementarea proiectului CHCfE au fost furnizate de principiile și spiritul Convenției de la Faro, adoptată în 2005 sub auspiciile Consiliului Europei⁵, precum și de Declarația de la Hangzhou, adoptată mai recent, în mai 2013, sub auspiciile UNESCO⁶. Convenția de la Faro așază oamenii și valorile umane în centrul unei înțelegeri reînnoite a patrimoniului cultural, în timp ce Declarația de la Hangzhou recunoaște valoarea patrimoniului cultural ca motor al dezvoltării durabile.

Această reorientare a politicilor care a condus la proiectul CHCfE este consolidată astăzi printr-o recunoaștere crescândă a importanței patrimoniului cultural la nivelul UE. Aceasta a devenit evidentă în mod special la Conferința de la Bruges organizată în decembrie 2010 în cadrul Președinției Belgiene a Consiliului Uniunii Europene⁷ și la Conferința de la Vilnius organizată în noiembrie 2013 de către Președintele lituanian al Consiliului Uniunii Europene⁸, cu participarea activă a tuturor actorilor importanți din domeniul public și societatea civilă.

Acest nou suflu în domeniul politicilor a culminat în 2014 cu o serie de documente politice de mare anvergură adoptate de către Consiliul de Miniștri UE, în timpul Președințiilor Greciei și Italiei, mai precis *Concluziile asupra patrimoniului cultural ca resursă strategică pentru o Europă durabilă*⁹ (adoptate în 21 mai 2014) și *Concluziile asupra guvernancei participative a patrimoniului cultural*¹⁰ (adoptate în 25 noiembrie 2014), precum și *Comunicarea Spre o abordare integrată a patrimoniului cultural pentru Europa*¹¹ ce a fost adoptată în 22 iulie 2014 de Comisia Europeană. O indicație suplimentară a interesului sporit al Comisiei în ceea ce privește beneficiile potențiale extinse ale patrimoniului cultural este recenta publicare, din aprilie 2015, a raportului produs de Grupul de Experți pentru Patrimoniul Cultural Orizont 2020. Raportul intitulat *Punerea Patrimoniului Cultural în Slujba Europei* (Comisia Europeană, 2015) stabilește recomandări pentru un cadru de politici inovativ și o agendă de lucru pentru cercetări și inovație în relație cu patrimoniul cultural până în 2020.¹²

Mai mult, *Concluziile Consiliului (UE) privind un plan de lucru în domeniul culturii 2015-2018*¹³ au identificat patrimoniul cultural ca una dintre cele patru priorități și au indicat necesitatea ca UE să investească în statistici culturale ca precondiție pentru articularea politicilor bazate pe dovezi în domeniul patrimoniului cultural. Notabilă este și inițiativa „O nouă viziune pentru Europa” (New Narrative for Europe)¹⁴, desfășurată în 2013 și 2014, care a reamintit semnificația vitală a istoriei noastre comune și a patrimoniului nostru cultural comun pentru întreg proiectul european.

Același avânt al politicii pentru patrimoniu cultural poate fi observat la nivelul european mai extins al Consiliului Europei. Recent, a 6-a Conferință a Miniștrilor responsabili pentru Patrimoniul Cultural, desfășurată în 22-24 aprilie 2015 la Namur, sub Președinția Belgiană a Consiliului Europei, a adoptat Declarația de la Namur, care face apel la „o strategie europeană comună pentru patrimoniul cultural”, definită și implementată de Consiliul Europei, în cooperare strânsă cu Uniunea Europeană și cu intenția implicării acelor organizații ce reprezintă societatea civilă¹⁵.

Nu în ultimul rând, recenta propunere a Consiliului UE, susținută de Comisia Europeană și de Parlamentul European, de a organiza în 2018 Anul European al Patrimoniului Cultural oferă o binevenită provocare și un cadru pentru toate părțile interesate de patrimoniul cultural în Europa, atât publice cât și private, pentru a-și uni forțele și a crește conștiința valorii și a multiplelor beneficii ale patrimoniului cultural pentru economie, societate, cultură și mediul înconjurător.

Schimbările conceptuale și de politici prezentate mai sus afirmă importanța patrimoniului cultural ca resursă strategică pentru durabilitate și pace în Europa. De asemenea, ele demonstrează hotărârea instituțiilor UE de a dezvolta și a implementa o abordare integrată a politicilor patrimoniului cultural. Așadar, este vital ca instituțiile UE și statele membre (la toate nivelurile de guvernare) să investească în anii ce urmează resursele necesare pentru colectarea datelor cantitative și calitative referitoare la impactul patrimoniului cultural asupra economiei, societății, culturii și mediului, ca o bază solidă pentru toate viitoarele strategii, politici sau acțiuni ale UE referitoare la patrimoniul cultural.

CONSORTIUL

Cultural Heritage Counts for Europe, un proiect cu durată de doi ani susținut de Programul UE Cultura (2007-2013), a fost lansat în Iulie 2013 de un consorțiu cu șase parteneri – Europa Nostra (coordonator de proiect), ENCATC (Rețeaua europeană de management cultural și educație pentru politici publice), Heritage Europe (Asociația europeană al orașelor și regiunilor istorice), International Cultural Centre (Cracovia, Polonia) și Raymond Lemaire International Centre for Conservation al Universității din Leuven (Belgia) – acționând ca parteneri, împreună cu The Heritage Alliance (Anglia, Regatul Unit) ca partener asociat.

Membrii Consorțiului acoperă plaja largă de cunoștințe și experiență necesară pentru încheierea cu eficiență a proiectului CHCfE. Trei membri ai European Heritage Alliance 3.3, anume Europa Nostra, ENCATC și Heritage Europe, dețin o experiență îndelungată de implicare strânsă în dezvoltarea de politici UE în domeniul patrimoniului cultural. Este vorba despre rețele ce acoperă Europa în întregime, cu un mare număr de membri, pornind de la peste 1.200 de orașe și regiuni istorice (Heritage Europe), 100 de organizații educaționale și de pregătire profesională ce acoperă vastul domeniu al culturii și patrimoniului cultural (ENCATC), și ajungând la mai mult de 200 de organizații ale societății civile, cu numeroși membri la rândul lor (Europa Nostra). În plus, Consorțiul a beneficiat de neprețuita experiență și cunoștințele The Heritage Alliance, o grupare de aproximativ 100 de organizații independente de patrimoniu cultural din Anglia, care s-a implicat activ în ultimul deceniu în studiul anual al mediului istoric din Anglia, intitulat „Patrimoniul contează” (Heritage Counts).

Încheind lista, echipa de cercetare a Consorțiului este compusă din reprezentanți a două organizații internaționale renumite, cu experiență vastă în domeniul patrimoniului cultural și cu rețele extinse de colegi cercetători din Europa Centrală (în cazul ICC din Cracovia), dar și din Europa de Vest și nu numai (în cazul RLICC din Leuven). ICC a fost întemeiat în 1991 de către guvernul Poloniei ca o instituție culturală națională dedicată cercetării interdisciplinare, educației, activității editoriale și expozițiilor. ICC își urmărește misiunea sa de diplomatie publică prin facilitarea dialogului intercultural internațional, preluând conceptul extins de „Europa Centrală” ca punct de plecare pentru acțiunile și reflecția sa asupra patrimoniului cultural. În schimb, RLICC, întemeiat în 1976 la inițiativa ICOMOS de către Profesorul Raymond Lemaire, oferă un program masteral avansat de conservare prin Facultatea de Inginerie a Universității din Leuven. RLICC are 40 de ani de experiență în pregătire, cercetare și consultanță interdisciplinară în domeniul patrimoniului construit, în Europa și în lumea întreagă. Ambele instituții au cooperat regulat cu Uniunea Europeană, Consiliul Europei și UNESCO.

DOVEZILE

EXTINDEREA ȘI SCARA ANCHETEI

Ancheta CHCfE a fost realizată și rezultatele sale au fost analizate în 2014 de către International Cultural Centre și Raymond Lemaire International Centre for Conservation, cu susținere din partea Comitetului Director compus din reprezentanții celor șase parteneri de proiect. Colectarea de cercetări bazate pe dovezi s-a întreprins prin vastele rețele ale partenerilor Consorțiului și de asemenea prin rețelele altor membri ai The European Heritage Alliance 3.3, care au fost implicați unde a fost cazul, în diferitele faze ale proiectului CHCfE.

Cu toate că aderă la definiția amplă și dinamică a patrimoniului cultural¹⁶ din Convenția de la Faro, proiectul CHCfE se concentrează asupra patrimoniului tangibil și imobil. Totuși, după cum este demonstrat în acest raport, proiectul nu își limitează atenția exclusiv la obiectele fizice, ci acoperă, de asemenea, elemente mobile și aspecte imateriale ale patrimoniului, sub rezerva unei legături clare cu elementele tangibile și imobile ale patrimoniului cultural.¹⁷

Ancheta CHCfE s-a concentrat pe cercetări din domeniul patrimoniului cultural, în care metodologiile întrebuițate includ evaluarea impactului și dovezi clare, dar în mod necesar a exclus multe proiecte care nu evaluau rezultatele în acest mod. Ancheta efectuată nu poate pretinde a fi identificat neapărat toate cercetările întreprinse în acest domeniu; o astfel de pretenție ar fi fost nerealistă, date fiind constrângerile de timp, resurse și accesibilitate. Nu era posibilă în cadrul acestor constrângeri nici evaluarea completă și extragerea de date statistice colectate la nivel european și național, ținând cont de diversitatea metodologiilor și a definițiilor a ceea ce constituie patrimoniu cultural.

Cu toate acestea, proiectul a identificat un număr mare de studii semnificative care tratează impactul patrimoniului cultural și a sistematizat rezultatul cercetării pe trei nivele de analiză: macro, mezo și micro. La nivelul macro al raportului (aprox. 140 de studii evaluate) a fost stabilit un cadru teoretic ce permite ca datele să fie înțelese într-o perspectivă globală mai amplă. Acest nivel acoperă o evaluare a literaturii teoretice despre impactul patrimoniului, precum și despre indicatori (atât calitativi, cât și cantitativi) folosiți în măsurarea acestui impact în Europa și în restul lumii. Nivelul mezo presupune o analiză a cercetării ce a fost întreprinsă în toată Uniunea Europeană (cu 221 de studii selectate pentru analiză aprofundată), ce demonstrează impactul variat și extins al patrimoniului cultural la nivelurile local, regional, național și european. În fine, cercetarea a fost încheiată la nivel micro, cu studii de caz ce ne oferă dovezi empirice care susțin faptul că patrimoniul are un impact într-unul sau mai multe dintre cele patru domenii: economic, social, cultural și al mediului înconjurător, incluzând o selecție reprezentativă de proiecte exemplare ce au primit un Premiu UE pentru Patrimoniul Cultural / Premiile Europa Nostra.

INTERESUL SPORIT PENTRU CERCETAREA IMPACTULUI PATRIMONIULUI CULTURAL

Numărul și tipul de studii colectate ne arată dezvoltarea cronologică și interesul în creștere în toată Uniunea Europeană pentru studii dedicate impactului patrimoniului cultural, precum este indicat în Figura A. Rata de creștere este notabilă în general și este semnificativă în mod special în cazul studiilor dezvoltate pe criterii economice. În timp ce studiile economice predomină încă, numărul celor dedicate impactului social și cultural a crescut începând cu anii 1990 și până în prezent. Studiile de impact asupra mediului, fiind un domeniu nou de cercetare, sunt relativ slab reprezentate încă.

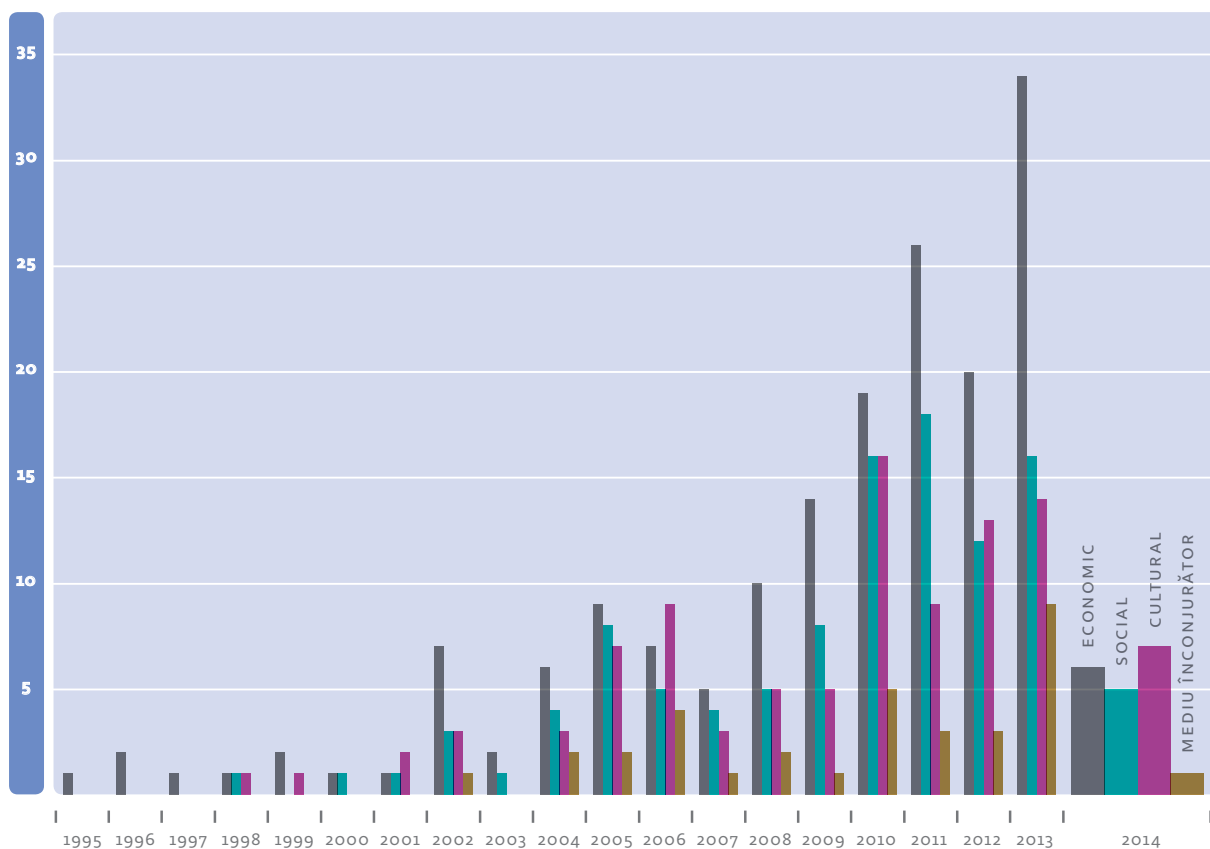

FIGURA A. EVOLUȚIA CRONOLOGICĂ A DOMENIILOR DE IMPACT DUPĂ CUM SUNT REPREZENTATE ÎN STUDIILE TRANSMISE.

SURSA: proprie, bazată pe rezultatele anchetei.

RĂSPÂNDIREA GEOGRAFICĂ A CERCETĂRII IMPACTULUI PATRIMONIULUI CULTURAL

Ancheta, care a urmărit să acopere toate statele membre UE, a dezvăluit – probabil în mod nesurprinzător – că există discrepanțe în ceea ce privește numărul studiilor întreprinse în Uniunea Europeană. În mod special indică o diferență semnificativă în extinderea cercetării și numărul de studii între țările ce au aderat la UE înainte de 2004 și cele ce au aderat la UE în 2004 și mai târziu, ultimele demonstrând un număr mai redus de studii de impact și cercetări disponibile spre consultare.

Pentru statele membre UE din Europa Centrală și de Est, istoria a mai mult de 40 de ani de economie planificată încă influențează felul în care decidenții înțeleg și gestionează patrimoniul cultural. Deși în anumite țări se observă o schimbare în abordarea evaluării impactului socio-politic al patrimoniului cultural (susținută, în câteva cazuri, prin programe UE), alte țări se află încă în dificilul proces de tranziție. În contextul prezervării patrimoniului cultural, unele dintre ele trebuie să răspundă provocării puse de privatizarea accelerată precum și de un deficit de conservare notabil, provocat de o îndelungată lipsă a lucrărilor de întreținere și de o slabă cultură a custodiei, în timp ce solicitările turismului adaugă o presiune semnificativă.

Cu toate acestea, oricât de dezechilibrată este distribuția teritorială, este clar că există o cunoaștere și experiență academică și profesională considerabilă în toată Uniunea Europeană (și nu numai) ce ar putea să fie mai eficient partajată, pentru a susține colectarea datelor și dezvoltarea de metodologii de cercetare și evaluare a rezultatelor.

CĂTRE O ABORDARE HOLISTICĂ A CERCETĂRII IMPACTULUI PATRIMONIULUI CULTURAL

Evaluarea extinsă și aprofundată a cercetării întreprinse la nivel european a indicat în mod cert - precum vedem în Figura B – faptul că numai 6% din toate studiile identificate sunt concepute ca studii holistice, care acoperă toate cele patru domenii. Cu toate acestea, spectrul studiilor și al conjugării domeniilor examinate de aceste studii demonstrează modurile în care patrimoniul cultural își exercită impactul asupra domeniilor economic, social, cultural și mediu.

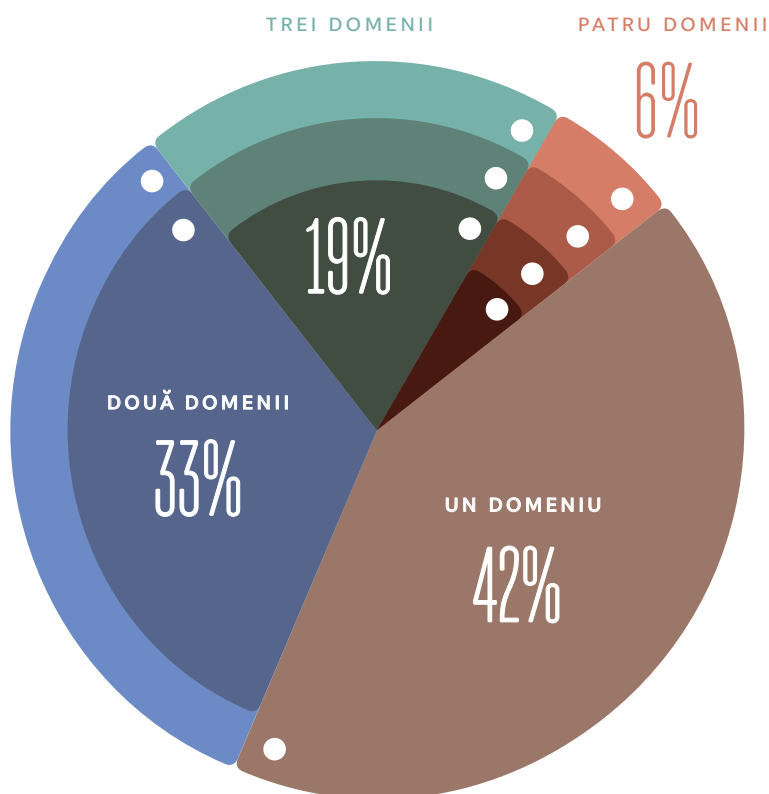
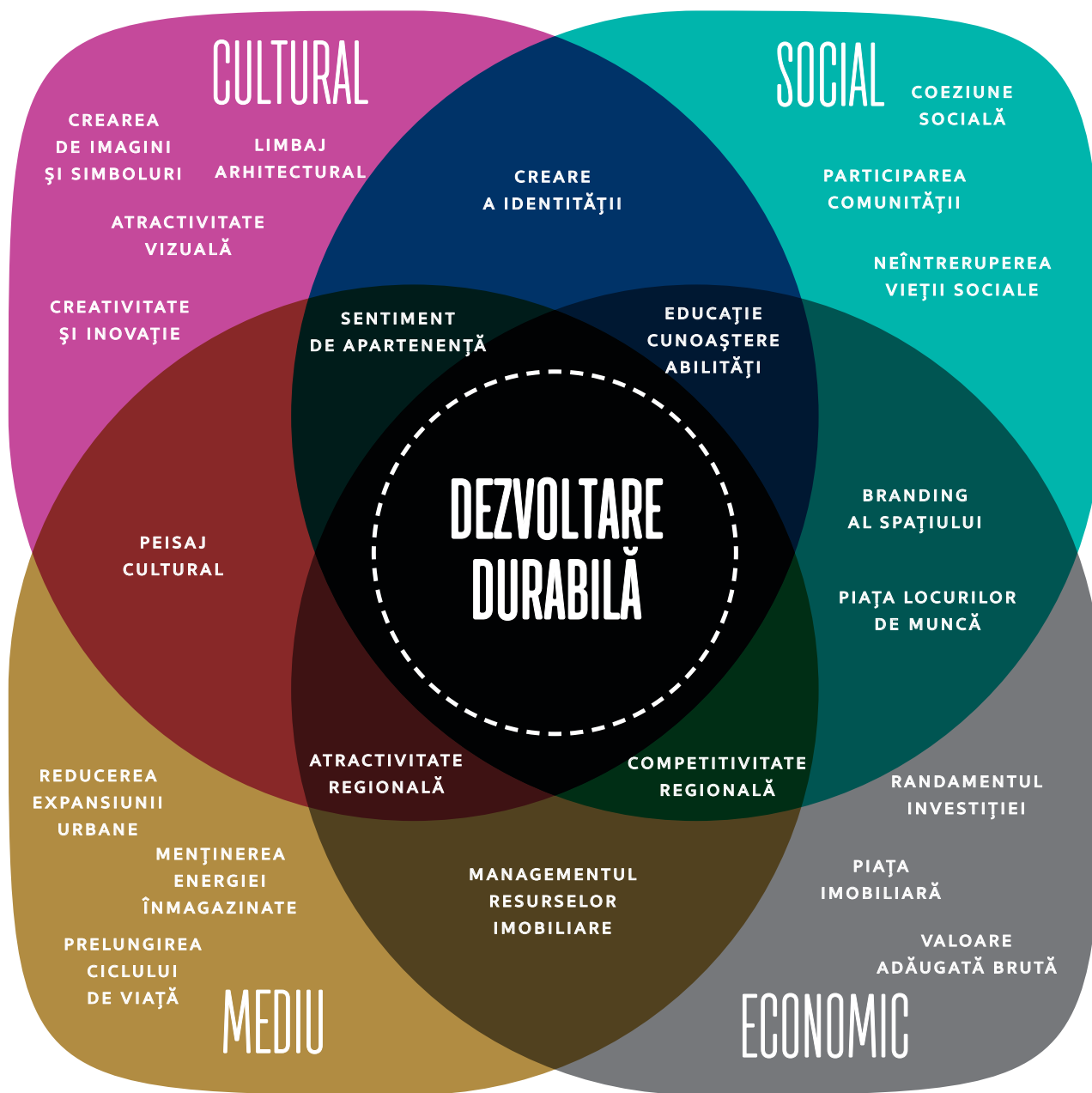

FIGURA B. INTER-RELAȚIONAREA CELOR PATRU DOMENII DE IMPACT DUPĂ CUM AU FOST IDENTIFICATE ÎN STUDIILE COLECTATE

SURSA: proprie, bazată pe rezultatele anchetei.

Dovezile prezentate în raport sugerează faptul că salvagardarea patrimoniului cultural funcționează ca o pârghie, multiplicând impactul pozitiv al investiției dincolo de cel prevăzut inițial, sporind astfel nivelul beneficiilor și al durabilității investiției inițiale.

În plus, analiza întreprinsă în cadrul proiectului CHCfE ne arată – așa cum este explicat în detaliu în concluziile acestui raport – că potențialele investiții în patrimoniul cultural din partea actorilor principali din domeniul politicilor publice (de ex. programe de creare de locuri de muncă, investiții în întreprinderi sociale, servicii în domeniul mediului înconjurător) pot fi percepute ca „investiții în amonte ale lanțului valoric” (upstream investment) ce au potențialul de a oferi importante „beneficii în aval” (downstream benefits), așa cum este ilustrat în Figura C. Acest lucru poate fi observat printr-o comparație cu impactul benefic frecvent, dar neprevăzut, al investițiilor în amonte din medicina preventivă – spre exemplu, stilurile de viață mai sănătoase reduc în aval costurile de tratare a afecțiunilor și bolilor. De aceea, analiza întreprinsă în cadrul proiectului CHCfE semnalează necesitatea de a sensibiliza – atât în cadrul sectorului patrimoniului cultural, cât și în cadrul largit al zonelor de politici vizate – în legătură cu inerentele oportunități ale acestei abordări și cu beneficiile mai largi ce pot fi generate.

❶ **FIGURA C.** DIFERITELE SUBDOMENII IDENTIFICATE ÎN STUDIILE COLECTATE, CARTATE ÎN DIAGRAMA HOLISTICĂ A METODEI CELOR PATRU DOMENII

Sursa: proprie.

În sfârșit, această analiză ne oferă un imbold esențial pentru a încuraja cercetarea în domeniul patrimoniului cultural și a-i asigura lărgirea orizonturilor și îmbrățișarea unei abordări mai holistice pentru cercetările viitoare ale impactului patrimoniului cultural. O astfel de abordare holistică în ceea ce privește evaluarea impactului va fi esențială pentru a susține „o abordare integrată a politicilor pentru patrimoniu” în Uniunea Europeană și a garanta că multiplele beneficii ale patrimoniului cultural sunt realizate în practică.

📍 **Cartierul Cultural Zsolnay**
Pécs, Ungaria

creat în timpul proiectului Capitală Culturală Europeană, Pécs, Ungaria, în 2010. Acum unul dintre principalele situri care au impact asupra atractivității și brandului orașului.

CELE 10 REZULTATE ESENȚIALE

Proiectul CHCfE oferă o privire de ansamblu completă asupra dovezilor care demonstrează în mod clar beneficiile ample ale investițiilor în patrimoniul cultural al Europei. Raportul indexează și rezumă numeroase studii cu date relevante și exemple ce arată nu numai gama largă de beneficii ale patrimoniului cultural, ci și în anumite cazuri impactul său advers. (p. 54)

Cele 10 rezultate esențiale ale proiectului sunt rezumate mai jos, împreună cu exemple de dovezi în sprijinul lor.

1 Patrimoniul cultural este componentă și contributor cheie la atractivitatea regiunilor, orașelor, zonelor urbane și rurale ale Europei în ceea ce privește investițiile atrase de sectorul privat, dezvoltarea ansamblurilor culturale creative, atragerea talentelor și a afacerilor ne-dependente de localizare – astfel crescând competitivitatea regională, atât în Europa, cât și la scară globală.

EXEMPLU

CARTIERUL CULTURAL ZSOLNAY LA PÉCS (UNGARIA) a fost elementul central al proiectului de regenerare Pécs – Capitala Culturală Europeană 2010. A atras una dintre cele mai mari investiții culturale în foste zone industriale (brownfields) din Europa Centrală, urmând desființării minelor de cărbune și uraniu care constituiseră sursa principală de venituri a orașului. (p. 118-119)

EXEMPLU

CLUSTERUL MOTOR VALLEY LÂNGĂ MODENA (ITALIA) ne demonstrează cum industria sporturilor cu motor și patrimoniul cultural pot consolida identitatea regională și crea o nouă formă de cluster cultural. A reunit companii din industria de autovehicule, muzee și arhive, organizații de artizani și turism, precum și amenajări sportive, care au contribuit, împreună, la creșterea turismului în regiune. (p. 163)

📍 Museo Ferrari în apropiere de Modena, în Italia

parte din clusterul multisectorial și multidisciplinar Motor Valley ce a contribuit la competitivitatea regiunii Emilia Romagna, Italia.

Foto:
Turismo Emilia Romagna
CC BY-NC-SA 2.0

EXEMPLU

Patrimoniul cultural, inclusiv patrimoniul post-industrial, este frecvent folosit ca un punct de pornire pentru dezvoltarea cartierelor cultural-creative, spre exemplu: **CARTIERUL INDUSTRIILOR CREATIVE DIN SHEFFIELD (MAREA BRITANIE)** și **TEMPLE BAR DIN DUBLIN (IRLANDA)**. Cartierele degradate cu clădiri lăsate în paragină, de obicei importante pentru arhitectura lor, sunt atrăgătoare vizual, prin ambianță și un spirit unic al locului, atrăgând diverse grupuri sociale, antreprenori culturali și companii start-up (mai ales din sectorul creativ) ce caută condiții favorabile pentru a închiria spațiu. Regenerarea patrimoniului cultural intensifică valoarea culturală a zonei, joacă un rol vital în sporirea atractivității locului și contribuie, de asemenea, la prosperitatea lui economică. (p. 175)

📍 **Temple Bar
in Dublin, Irlanda**

Cartierul cultural și creativ ce regenerează zona prin evenimente culturale, meșteșuguri, monumente, magazine și viață nocturnă.

Foto: Jim Nix
CC BY-NC-SA 2.0

EXEMPLU

Studiile despre **DUBLIN** și despre strategia „hub-ului de talente” bazat pe condițiile de trai din centrul său istoric ne arată că a scoate în evidență orașul prin punctele sale forte culturale sau de patrimoniu și a asigura autenticitatea lor contribuie la atragerea oamenilor tineri și creativi precum și a potențialilor lor angajatori. (p. 162)

2 Patrimoniul cultural oferă țărilor și regiunilor europene o identitate aparte, care creează viziuni despre oraș convingătoare, ce pun bazele unor strategii de marketing de succes care urmăresc dezvoltarea turismului cultural și atrag investițiile.

EXEMPLU

În timp ce scopul principal al **LISTEI PATRIMONIULUI MONDIAL UNESCO** este de a promova aprecierea și buna gestionare a siturilor cu valori universale excepționale de patrimoniu, includerea în listă este larg recunoscută ca un brand ce acționează ca un puternic instrument de marketing. Cercetarea desfășurată pe un eșantion compus din 878 de Situri de Patrimoniu Mondial a identificat douăsprezece domenii cheie în care acele situri exercită influență socio-eco-

nomică, cu dovezi ale impactului incluzând dezvoltarea turismului și atragerea investițiilor. (p. 126-127)

EXEMPLU La un nivel mai general, deciziile privind investițiile sunt luate, în cea mai mare parte, luând în considerare resursele disponibile într-un anumit loc, accesul la piețe, potențialii clienți și costurile. Studiile analizate în cadrul raportului indică faptul că patrimoniul a devenit parte din povestea orașului și din brandul său. Atmosfera unui oraș istoric sau chiar o singură clădire istorică inspiră credibilitate, siguranță, onestitate, iar în multe cazuri și prestigiu. (p. 161)

EXEMPLU Cercetarea întreprinsă în **HAMBURG (GERMANIA)**, spre exemplu, dovedește faptul că locurile asociate cu patrimoniul, precum clădiri clasate utilizate comercial, tind să fie tratate ca locuri prestigioase de afaceri. Studiile ne arată că 87% din angajați au simțit o atmosferă de muncă mai bună după ce s-au mutat într-o clădire istorică, iar 73% dintre clienți au indicat, de asemenea, o reacție pozitivă. Patrimoniul cultural este un factor în alegerea unui amplasament pentru o nouă investiție, în special pentru companiile IT și pentru cei care angajează personal de înaltă calificare. (p. 161-162)

3 Patrimoniul cultural este un important creator de locuri de muncă în toată Europa, acoperind o gamă largă de tipuri de locuri de muncă și niveluri de calificare: de la construcții - în legătură cu conservarea, la reparații și întreținere, continuând cu turismul cultural, la întreprinderi mici și mijlocii (IMM-uri) și start-up-uri, cel mai adesea din domeniul industriilor creative.

EXEMPLU S-a estimat că sectorul patrimoniului cultural produce până la 26,7 locuri de muncă indirecte pentru fiecare loc de muncă direct, cu mult mai mult decât, spre exemplu, industria de automobile, care ajunge la o cotă de numai 6,3. (p. 154)

EXEMPLU Numărul persoanelor angajate direct în domeniul patrimoniului cultural în Europa este estimat la 300.000, dar potențialul patrimoniului cultural stă în a induce crearea de locuri de muncă în alte sectoare – locurile de muncă create indirect se ridică la 7,8 milioane de persoane-an. (p. 153-154)

EXEMPLU Studiul Băncii Mondiale (2001) indică faptul că pentru oricare 1 milion USD investiți în reabilitarea construcțiilor 31,3 locuri de muncă sunt create, în timp ce aceeași sumă investită în industriile prelucrătoare creează doar 21,3 locuri de muncă pe piață. (p. 155)

EXEMPLU **TATE MODERN, LONDRA (MAREA BRITANIE)** ne arată rolul pe care patrimoniul industrial îl poate juca în transformarea unor întregi cartiere. În doar un an, a devenit a treia cea mai vizitată atracție turistică din Marea Britanie și atracția de bază pentru zona South Bank a Londrei, atrăgând atenție și oameni către o zonă până atunci nedezvoltată și necunoscută. Între 2.100 – 3.900 noi locuri de muncă au fost create în total, în construcții, managementul centrului și în servicii hoteliere și de catering – însumând 75 – 140 milioane £ generate în economie în general, dintre care 50 – 70 milioane £ sunt atribuite direct impactului Tate Modern. (p. 159-160)

📍 Tate Modern

Londra, Marea Britanie

Amplasată în clădirea adaptată a unei centrale electrice din Londra, cu un impact economic potențial generat în economie între 75 milioane GBP și 140 milioane GBP și cu 2.100 – 3.900 de locuri de muncă create.

Foto: Jim Bowen
cc by 2.0

📍 Interior din Tate Modern

Zona de intrare în muzeu și Sala Turbinelor, un spațiu de expunere pentru sculpturi și instalații de mari dimensiuni.

Foto: Nick Garrod
CC BY-NC-ND 2.0

4 Patrimoniul cultural este o sursă importantă de creativitate și inovație, care generează noi idei și soluții la probleme și creează servicii inovative – de la digitizarea elementelor de patrimoniu, la exploatarea celor mai recente tehnologii de realitate virtuală – cu scopul de a interpreta zone și clădiri istorice și a le face accesibile cetățenilor și vizitatorilor.

EXEMPLU După cum se observă din rezultatele **EPOCH PROJECT**¹⁸, patrimoniul cultural poate stimula inovația în domeniul TIC (Tehnologia informațiilor și a comunicațiilor) legată în același timp de digitizarea resurselor de patrimoniu și de necesitatea de a le prezenta unui public mai larg folosind tehnologiile virtuale. Creând noi produse și servicii necesită un număr în creștere de locuri de muncă de înaltă calitate – în ambele sensuri de cerere și de ofertă. (p. 175)

EXEMPLU Patrimoniul cultural poate fi el însuși și o sursă de inovație, generând noi idei și soluții, după cum este ilustrat printr-un exemplu de sistem tehnologic cu laser ablativ, dezvoltat de **FLORENCE CREATIVE CLUSTER (ITALIA)** pentru curățarea și protejarea operelor de artă. (p. 175)

5 Patrimoniul cultural are un palmares bun în ceea ce privește randamentul investițiilor și este un important generator de venituri din taxe plătite autorităților publice, atât din activitățile economice ale sectoarelor conectate cu patrimoniul cultural, cât și indirect prin efectul de multiplicare din proiecte orientate către patrimoniu, ce duc la investiții ulterioare.

EXEMPLU O analiză comandată de **ENGLISH HERITAGE (MAREA BRITANIE)** (acoperind peste un milion de tranzacții pe piața imobiliară din perioada 1995-2010), referitoare la costurile și beneficiile proprietăților într-o zonă protejată sau în apropiere, indică o creștere a valorii proprietăților cu aproximativ 23%. (p. 132-133) Un randament sporit al investițiilor este de asemenea demonstrat de cercetarea desfășurată în **BERLIN (GERMANIA)**, unde efectul adițional al patrimoniului, încorporat în valoarea proprietăților din Berlin ajunge la suma de 1,4 miliarde EUR. (p. 132)

EXEMPLU **BISERICA DE LEMN DIN BORGUND (NORVEGIA)** generează, doar pe baza veniturilor din taxa de vizitare, un randament al investiției anuale de 628,5% – cu costuri de întreținere a bisericii estimate la aproximativ 2 milioane NOK (în jurul a 245.523 EUR) pe an și cu venituri provenind din vânzarea de bilete ce ating 1,75 milioane NOK. Studiul estimează că biserica, principala atracție a regiunii, generează anual cca. 11 milioane NOK provenind din taxa pe venit. (p. 164)

EXEMPLU L'Établissement public de coopération culturelle (L'EPCC), operatorul sitului UNESCO **PONT DU GARD (FRANȚA)**, are nevoie de 7 milioane EUR anual pentru a întreține situl, din care 3,4 milioane EUR vin de la autoritățile locale și regionale. L'EPCC câștigă 3,6 milioane EUR din furnizarea de servicii vizitatorilor (restaurante, parcare, muzeu, magazin de suveniruri, bilete). Impactul indirect este calculat la 135 milioane EUR (cheltuieli ale vizitatorilor în afara sitului) iar veniturile din taxe sunt estimate la 21,5 milioane EUR. (p. 164-165)

📍 Biserica de lemn din Borgund, Norvegia

cu un randament al investiției anuale estimat la 628,5% și 11 milioane NOK anual provenind din taxa pe venit.

Foto: Bob Witlox
CC BY-NC-ND 2.0

📍 SITUL UNESCO PONT DU GARD, FRANȚA

al cărui impact economic indirect este calculat la 135 milioane EUR, iar veniturile din taxe la 21,5 milioane EUR.

Foto: Tiberio Frascari
CC BY-SA 2.0

6 Patrimoniul cultural este un catalizator al regenerării durabile, generate de patrimoniu.

EXEMPLU

Studiile ne arată că strategiile de dezvoltare bazate pe conservarea patrimoniului (precum regenerarea premiată de EU/Europa Nostra a **GRAINGER TOWN ÎN NEWCASTLE UPON TYNE (ANGLIA, MAREA BRITANIE)** și inițiativele legate de zonele urbane istorice ale diverselor orașe europene, precum **CRACOVIA, LILLE, LIVERPOOL ȘI MANCHESTER**), unde este adoptată o abordare integrată a politicilor de patrimoniu, conduc la o regenerare a unei zone mai extinse. (p. 145)

EXEMPLU

Patrimoniul cultural a jucat un rol cheie în regenerarea **CARTIERULUI CATEDRALEI DIN BELFAST (IRLANDA DE NORD, MAREA BRITANIE)**, unde investițiile care nu au fost conectate cu patrimoniul cultural al zonei au avut efecte minore sau nule asupra creșterii atractivității zonei pentru investitori, în timp ce investiția în patrimoniu s-a dovedit a fi un motor al regenerării. (p. 162)

📍 **Grainger Town**
Newcastle, Marea Britanie

cu o strategie bazată pe
conjugarea conservării
patrimoniului imobil cu un
proiect de regenerare urbană.

Foto: Kay Williams
c BY-NC-ND 2.0

📍 **Castelul Pszczyna, Polonia**

Restaurarea sa a avut un impact pozitiv asupra imaginii oraşului, a sporit mândria locuitorilor și a crescut implicarea lor culturală.

Foto: Rafal Nalepa
CC BY-NC-ND 2.0

📍 **Muzeul cu expoziții de interior și în aer liber din Jamtli, Suedia**

a creat experiențe pozitive de învățare pentru tineri, încurajându-i să se reconecteze la educația formală.

Foto: Roine Johansson
CC BY-NC-ND 2.0

7 Patrimoniul cultural este o parte din soluția pentru problemele Europei generate de schimbările climatice, spre exemplu prin protejarea și revitalizarea cantităților enorme de energie înmagazinate de fondul construit istoric.

EXEMPLU Reutilizarea și repararea fondului construit existent prezintă beneficii pentru mediul înconjurător, cu dovezi tot mai numeroase că nivelul de eficiență energetică al clădirilor publice construite înainte de 1890 îl egalează și chiar îl depășește pe al celor mai sofisticate clădiri moderne. Din punctul de vedere al protejării mediului, energia înmagazinată de clădirile existente este unul dintre cele mai convingătoare argumente pentru a le păstra. (p. 147)

EXEMPLU Menținerea și reutilizarea structurilor existente contribuie, de asemenea, la reducerea expansiunii urbane, prelungind durata de utilizare a clădirilor și a elementelor de construcție și susținând evitarea producerii de deșeuri.

8 Patrimoniul cultural contribuie la calitatea vieții, asigurând specific și ambianță cartierelor, orașelor și regiunilor din toată Europa, transformându-le în locuri populare pentru a trăi, a munci sau a le vizita – atrăgătoare pentru rezidenți, turiști și oameni creativi în același timp.

EXEMPLU Cercetarea întreprinsă de către Institute for the Urban Development din **CRACOVIA (POLONIA)** ne arată că restaurarea cu succes a centrelor istorice ale orașelor din Polonia a influențat calitatea vieții pentru locuitori, a crescut atractivitatea turistică a orașelor și a ameliorat imaginea generală a acelor orașe. (p. 120)

EXEMPLU Studiul de caz al impactului socio-economic al patrimoniului în orașul **MECHELEN (BELGIA)** demonstrează că patrimoniul și preservarea sa cu succes sunt printre factorii care contribuie la calitatea vieții cetățenilor. Patrimoniul este identificat ca fiind foarte valoros pentru consolidarea imaginii orașului în ceea ce privește mândria civică, iar 84% dintre cetățenii întrebați au subliniat că patrimoniul are cea mai mare contribuție la noua imagine a orașului. (p. 214-215)

EXEMPLU Un studiu întreprins în Marea Britanie a indicat o corelație pozitivă între numărul și natura elementelor de patrimoniu din anumite locuri și imaginea și atractivitatea lor ca destinații turistice. Zonele care beneficiază de regenerare bazată pe patrimoniu au o puternică vitalitate și sunt percepute pozitiv de către cei ce le folosesc. În particular, 89% dintre respondenți au fost de acord sau foarte convinși că investițiile au creat un mediu plăcut. 93% dintre cei intervievați au declarat că investițiile în mediul istoric au ameliorat imaginea zonelor vizate de proiectele respective, iar 91% au spus că proiectul a condus la îmbunătățirea imaginii întregului oraș. (p. 125-126)

EXEMPLU Oamenii creativi sunt definiți în alte studii ca fiind valoroși din punct de vedere economic pentru că ei atrag investitori, mai ales din domeniile noilor tehnologii și inovației. Cercetarea ne arată că **CLASA CREATIVĂ DIN ȚĂRILE DE JOS**, spre exemplu, își alege locurile în care lucrează și locuiește luând în considerare valori estetice, prezența clădirilor istorice și frumusețea mediului natural. (p. 162)

— **9 Patrimoniul cultural asigură un stimul esențial pentru educație și învățarea continuă, incluzând o mai bună înțelegere a istoriei, precum și sentimentele de mândrie civică și de apartenență și întreține cooperarea și dezvoltarea personală.**

EXEMPLU Patrimoniul cultural îi poate încuraja pe oamenii care și-au întrerupt educația din variate motive să continue a-și îmbunătăți cunoștințele și abilitățile. **Muzeul Jamtli din Östersund (Suedia)** – un muzeu regional al provinciilor Jämtland și Härjedalen, în Östersund – este compus dintr-un muzeu în aer liber cu clădiri istorice și o clădire de muzeu cu expoziții de interior. În colaborare cu arhiva regională și liceul local, a inițiat un program destinat să ofere experiențe pozitive de învățare pentru tineret, care a condus la o rată de revenire la școală de o treime. (p. 142)

EXEMPLU Studiul despre **Muzeul Castelului din Pszczyna (Polonia)** arată că cel mai des întâlnit motiv pentru a-l vizita este dorința de a petrece timp într-un cadru plăcut, dar și dorința de a explora necunoscutul: „Deși foarte frecvent [...] este mai important să ne odihnim sau să ne simțim bine împreună cu familia sau prietenii, mulți vizitatori ai instituțiilor de patrimoniu, le părăsesc cu sentimentul de a fi dobândit noi cunoștințe, inspirație sau că au devenit mai curioși.” (p. 141)

— **10 Patrimoniul cultural conjugă multe dintre efectele pozitive mai sus menționate, pentru a construi capital social și contribuie la generarea coeziunii sociale în comunități din Europa întregă, oferind un cadru pentru participare și implicare și stimulând integrarea.**

EXEMPLU Legătura dintre zonele construite istorice și capitalul social se produce printr-un puternic sentiment de apartenență, activat de prezența clădirilor istorice care oferă un context în care interacțiunile dintre oameni pot apărea și sunt mai solide. (p. 171)

EXEMPLU Cercetarea **Heritage Lottery Fund (Marea Britanie)** arată că participanții la proiecte de patrimoniu cultural și-au îmbunătățit diverse abilități, precum cele de cercetare, precum și încrederea în sine și abilitățile de comunicare (prin lucrul în grup, prezentare, ascultare, intervievare, observare), TIC și abilități tehnice. (p. 137)

EXEMPLU În concluzie, patrimoniul cultural poate fi un factor important în construirea capitalului social, prin rolul său de hub comunitar, oferind oportunități pentru apropiere și creare de legături între grupuri de vârste diferite, între locuitori vechi și noi, între diverse grupuri etnice și religioase – atât în siturile de patrimoniu sau în muzee și în cafenele sau magazine aflate în acele zone. Programele de voluntariat oferite de organizațiile din domeniul patrimoniului pot răsplăti participanții cu beneficii precum contacte cu alte generații, interacțiune directă și un sentiment de apartenență. În același timp, ele influențează în mod pozitiv înțelegerea reciprocă între oameni. (p. 177)

📍 **Vedere aeriană a centrului istoric al Cordobei, Spania**

cu Podul Roman, Poarta Podului, Turnul Calahorra și zonele înconjurătoare ce au obținut în 2014 un Premiu UE pentru Patrimoniul Cultural / Premiu Europa Nostra (Conservare).

CELE 5 RECOMANDĂRI STRATEGICE

Proiectul „Cultural Heritage Counts for Europe” arată un „instantaneu” în timp cu datele disponibile și accesibile azi în statele membre UE cu privire la impactul amplu al patrimoniului cultural asupra economiei, societății, culturii și mediul înconjurător. Cele 10 rezultate esențiale ale acestui proiect prezintă o poveste convingătoare ce ne inspiră și ne confirmă – în cazul în care mai era nevoie de confirmare – că patrimoniul cultural contează pentru Europa.

Rezultatele proiectului stau la baza direcției pe care politicile Uniunii Europene o urmăresc, demonstrând în mod clar potențialul patrimoniului cultural ca resursă strategică pentru crearea unei Europe mai durabilă și mai prosperă. Cu toate acestea, ele ne arată că nu sunt motive să ne complacem: baza cercetării pentru asigurarea unor mecanisme eficiente de luare a deciziilor și a dezvoltării de politici este încă incompletă și într-o nevoie radicală de fonduri, dacă se dorește atingerea scopului proclamat al unei abordări de politici integrate pentru patrimoniul cultural.

Pe baza dovezilor adunate prin intermediul proiectului CHCFE, consorțiul CHCFE prezintă următoarele 5 recomandări strategice:

① SUSȚINEREA POLITICILOR PE BAZĂ DE DOVEZI

În cadrul inițiativelor curente ale UE cu privire la statistici culturale, instituțiile UE și statele membre ar trebui să:

- adere și să promoveze o abordare holistică în legătură cu colectarea, managementul și interpretarea datelor, atât cantitative cât și calitative, ce pot demonstra impactul patrimoniului asupra economiei, societății, culturii și mediului înconjurător al Europei;
- utilizeze cadrul oferit de acest proiect pentru a identifica, defini și a împărtși în categorii indicatorii de impact al patrimoniului;
- susțină pregătirea corespunzătoare a practicanților responsabili de întreprinderea evaluărilor impactului patrimoniului și de realizarea de statistici culturale (și de patrimoniu).

② MĂSURAREA IMPACTULUI

Instituțiile UE ar putea juca un rol cheie în asigurarea măsurării impactului patrimoniului cultural într-un mod mai sistematic și holistic de către toate părțile interesate și operatorii relevanți prin:

- identificarea și diseminarea bunelor practici;
- introducerea unei cerințe pentru proiectele ce sunt finanțate prin fonduri UE de a întreprinde o evaluare holistică a impactului, măsurând atât impactul pe scurtă durată, cât și pe lungă durată.

③ MONITORIZAREA TENDINȚELOR

Comisia Europeană ar trebui să ajute la monitorizarea tendințelor legate de patrimoniu cultural pentru o perioadă mai lungă de timp, cu scopul de a informa decidenții politici la toate nivelurile. Orice mecanism viitor de monitorizare (posibil sub forma unui Observator) ar trebui să colecteze și să disemineze studiile din statele membre UE. Ar trebui de asemenea să compileze și să publice rapoarte UE periodice despre starea obiectivelor de patrimoniu, precum și despre presiunile și nivelurile de participare în relație cu patrimoniul cultural. Aceste rapoarte ar trebui să răspundă principalelor lacune în cunoașterea noastră, grupate tematic și pe regiuni.

④ PARTAJAREA ȘI DISEMINAREA DATELOR

Cum colectarea datelor și cartarea lor este crucială în luarea de decizii informate în privința politicilor pentru viitor, Consorțiul CHCfE subliniază:

- dovezile colectate prin acest proiect ar trebui să fie cât mai larg accesibile gratuit pentru toate părțile interesate;
- ancheta întreprinsă prin acest proiect ar trebui să rămână open-source și posibil de extins în ceea ce privește extinderea și conținutul;
- autoritățile regionale și locale în special ar trebui încurajate să se folosească de rezultatele acestui proiect ca de o unealtă pentru construire de competențe și ca de un ghid de bune practici.

⑤ MAXIMIZAREA IMPACTULUI

În concordanță cu cele mai recente documente de politici adoptate la nivel European de către Consiliul de Miniștri UE și de către Comisia Europeană și având în vedere dovezile adunate, Consorțiul CHCfE subliniază importanța maximizării impactului intersectorial al patrimoniului cultural pe următoarele căi:

- Instituțiile UE și statele membre ar trebui să adopte și să implementeze o abordare integrată pentru patrimoniu, la toate nivelurile de guvernare - național, regional și local. Cu alte cuvinte, ar trebui să asigure introducerea patrimoniului în discursul general prin:
 - integrarea îngrijirii, protecției și utilizării adecvate a patrimoniului în toate politicile, programele și acțiunile ce-l vizează,
 - sensibilizarea în legătură cu beneficiile în avalul lanțului valoric (downstream) pe care investițiile în amonte (upstream) în patrimoniul cultural le pot oferi într-o gamă largă de domenii.
- Este necesar ca guvernarea participativă să fie susținută prin includerea sistematică și structurată a tuturor părților interesate și a societății civile în dezvoltarea de strategii și politici pentru patrimoniul cultural.
- Atenție și recunoaștere specială ar trebui acordare contribuției pozitive a patrimoniului cultural pentru dezvoltarea durabilă regională și locală – ca o resursă strategică pentru „o creștere inteligentă, sustenabilă și inclusivă”, precum și ca bază pentru a întreține „societăți inclusive, inovative și reflexive” – în contextul evaluării intermediare a Fondurilor Structurale (în 2016 – 2017) și al pregătirii pentru noua generație de Fonduri Structurale după 2020.

NOTE

- 1 Consiliul UE, *Concluziile pentru Patrimoniul Cultural ca Resursă Strategică pentru Sustenabilitatea Europei* au fost adoptate în data de 21 mai 2014 și sunt accesibile online la: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52014XG0614%2808%29>
- 2 *Strategia Europa 2020* este accesibilă online: <http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%2007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>
- 3 Documentul de poziție poate fi accesat online: http://www.europanostra.org/wp-content/uploads/2017/02/Towards-an-EU-Strategy-for-Cultural-Heritage_final.pdf
- 4 Lista completă a Membrilor European Heritage Alliance 3,3 poate fi accesată online: <http://www.europeanheritagealliance.eu/members/>
- 5 *Convenția Cadru a Consiliului Europei Referitoare la Valoarea Patrimoniului Cultural pentru Societate* a fost adoptată în data de 27 Octombrie 2005, textul convenției este accesibil online: <http://conventions.coe.int/Treaty/en/Treaties/Html/199.htm>
- 6 *Declarația de la Hangzhou. Așezarea Culturii în Centrul Politicilor de Dezvoltare Durabilă* a fost adoptată în data de 17 mai 2013. Textul Declarației poate fi accesat online: <http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CLT/images/FinalHangzhouDeclaration20130517.pdf>
- 7 *Declarația de la Bruges. Patrimoniul Cultural: O Resursă pentru Europa. Beneficiile Interacțiunii* din data de 9 decembrie 2010 poate fi accesată online: <http://www.europanostra.org/UPLOADS/FILS/Declaration-of-Bruges2010-eng.pdf>
- 8 *Afirmația Finală a Conferinței Europene pentru 'Patrimoniul Cultural și Strategia UE 2020 – Către o Abordare Integrată'*, desfășurată în data de 13-14 noiembrie în Vilnius, poate fi accesată online: http://www.eu-heritage2013.kpd.lt/uploads/files/Final%20statement_en.pdf
- 9 Poate fi accesat online: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52014XG0614%2808%29>
- 10 Poate fi accesat online: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52014XG1223%2801%29>
- 11 Poate fi accesat online: http://ec.europa.eu/culture/library/publications/2014-heritage-communication_en.pdf
- 12 Raportul poate fi descărcat online la: <https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020/en/news/getting-cultural-heritage-work-europe/>
- 13 Disponibil online la: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014XG1223%2802%29&from=EN>
- 14 Declarația privind o nouă viziune pentru Europa, intitulată „Mintea și trupul Europei” (The Mind and Body of Europe) poate fi găsită online la: http://ec.europa.eu/culture/policy/new-narrative/documents/declaration_en.pdf
- 15 *Declarația de la Namur* este disponibilă online la: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016802f8a59>
- 16 *Convenția de la Faro* definește patrimoniul cultural ca fiind: „o grupare de resurse moștenite din trecut pe care oamenii le identifică, indiferent de regimul de proprietate, ca fiind o reflectare și o expresie a valorilor, credințelor, cunoștințelor și tradițiilor lor aflate în permanentă evoluție. Include toate aspectele mediului înconjurător, care rezultă din interacțiunea oamenilor cu locurile pe parcursul timpului” (Articolul 2 a).
- 17 Pentru o privire de ansamblu mai specifică asupra valorilor muzeelor din Europa, consultați studiul recent publicat de Network of European Museum Organisations (NEMO), intitulat *Museums 4 Values – Values 4 Museums*, accesibil online la: http://www.nemo.org/fileadmin/Dateien/public/NEMO_documents/NEMO_four_values_2015.pdf
- 18 Rezultatele proiectului EPOCH pot fi accesate online la: http://cordis.europa.eu/project/rcn/80601_en.html

CULTURAL HERITAGE COUNTS FOR EUROPE – DESPRE PROIECT

Proiectul Cultural Heritage Counts for Europe a fost implementat între iulie 2013 și iunie 2015, cu susținerea Comisiei Europene și ca răspuns la documentul de poziție „Către o strategie UE pentru patrimoniul cultural – Cazul cercetării”, prezentat în 2012 de European Heritage Alliance 3.3.

Proiectul a cuprins colectarea, analizarea și consolidarea cercetării bazate pe dovezi și a studiilor de caz din diferite State Membre UE vizând impactul patrimoniului cultural asupra economiei, societății, culturii și a mediului înconjurător, urmărind trei obiective: să demonstreze valoarea și potențialul patrimoniului cultural ca resursă strategică pentru o Europă durabilă; să sensibilizeze publicul privind această resursă; și să le prezinte recomandări strategice decidenților Europei.

Proiectul a fost coordonat de Europa Nostra printr-un Comitet Director compus din toți partenerii de proiect: ENCATC (Rețeaua europeană de management cultural și educație pentru politici publice), Europa Nostra (Vocea patrimoniului cultural în Europa), Heritage Europe (Asociația europeană a orașelor și regiunilor istorice), The Heritage Alliance din Anglia, Marea Britanie, precum și International Cultural Centre, Cracovia (Polonia) și Raymond Lemaire International Centre for Conservation, la Universitatea din Leuven (Belgia), care au avut sarcina de a realiza, la scara UE, ancheta și analiza cercetărilor existente și a studiilor de caz privind evaluarea impactului patrimoniului cultural.

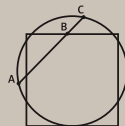
© Copyright Consorțiul CHCFE

**VERSIUNEA ELECTRONICĂ A RAPORTULUI COMPLET ESTE
DISPONIBILĂ LA**

www.encatc.org/culturalheritagecountsforeurope

encatc

MIEDZYNARODOWE
CENTRUM
KULTURY
INTERNATIONAL
CULTURAL
CENTRE

The
Heritage
Alliance